

**MUNI
SPORT**

Pedagogická diagnostika

Diagnostika – vymezení pojmu

Diagnóza

- z řec. **gnósis** (γνώσις) – gnóze (popř. gnose) = poznání, zření, bezprostřední poznání, ...
- viz dále gnozeologie (popř. gnoseologie) = oblast filozofie zabývající se problémy poznání
- **diagnóza** – z řec. **dia-gnósis** (διαγνώσις) = rozpoznání, rozlišení, určení, vymezení, vyšetření, ... → **diagnostika**

Diagnostika – vymezení pojmu

Diagnostika = hluboké poznání

- = součást řady vědních oborů – technická, PC, sportovní (zdatnost, výkonnost, ...), psychologická, lékařská, ...
- = komplexní a hloubkový poznávací proces,
„cesta poznávání“
- = **sled činností** vedoucí k diagnóze (*Pedagogický slovník*, 2009) – viz např.
- **lékařská diagnostika** = postup k pojmenování nemoci pacienta → volba vhodné terapie

Základní schéma diagnostiky

Diagnostika = úsilí o **řešení problému** → **kroky**:

- **analýza** problému →
- formulace **závěru** = **diagnóza** →
- určení **prostředků** pro řešení problému →
- určení **prognózy** →
- **zvládnutí** problému →
- **prevence** problému
- ← vždy **v zájmu klienta** (edukanta, dítěte, sportovce, ...)

Pedagogická diagnostika

- = **poznání edukanta** (učícího se jedince, popř. skupiny)
- z hlediska jeho **edukačního rozvoje** = úroveň vědomostí, dovedností, schopností, postojů, zájmů, kompetencí, sociálních vztahů, chování, ...
- **s cílem upozornit na problémy** a rizika a **hledat optimální modifikace** další činnosti

Pedagogická diagnostika v rámci didaktiky =
v teorii → v praxi vzdělávacího procesu = primární zaměření na úroveň, problémy a rozvoj vzdělání a vzdělávání

Pedagogická diagnostika

Vybraná literatura:

- Richard Braun: *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Praha: UK, 2014. 117 s.
- Václav Mertin, Lenka Krejčová a kol. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 398 s.
- Jana Kratochvílová a kol. *Pedagogická diagnostika a pedagogické diagnostikování*. Brno: MU, 2021. 90 s.
- *Pedagogická encyklopedie*
- *Pedagogický slovník*
- ...

Historické impulzy pedagogické diagnostiky

Jan Amos Komenský (1592–1670) – požadavek **hodnotit**

- zbožnost, morální vlastnosti, **píli, výkony**, ... žáků
- nástup do školy (= **školní zralost** – viz *Informatorium ŠM*)

Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827) – úkol učitelů =

- **pozorovat** své edukanty
- výsledky pozorování **zapisovat**

Alfred Binet (1857–1911)

- **měření inteligence** (test intelligence) – Binetovy škály (1905)
- cíl – **výběr dětí**, jež se nemohou vzdělávat v běžných školách

Historické impulzy pedagogické diagnostiky

Edward Lee Thorndike (1874–1949)

- cokoliv existuje, existuje v **množství**, a je tudíž **měřitelné**
- „**otec školského měření**“
- snaha vytvořit **škály pro měření výsledků vzdělávání**

Václav Příhoda (1889–1979),

- = klasik českého školského **měření a testování**
- ovlivnění behaviorismem
- díla: *Psychologie a hygiena zkoušky* (1924), *Teorie školského měření* (1930), *Praxe školského měření* (1936)

Pedagogická diagnostika

- od počátku 20. století – **propojení pedagogické diagnostiky a psychologické diagnostiky**
- v současnosti požadavek (např. u diagnostiky znevýhodněných jedinců) **zapojení dalších odborníků** – speciální pedagog, školní psycholog, sociální pedagog, lékař, ...

Psychologická diagnostika (psychodiagnostika) =

- zjišťování a měření duševních vlastností, stavů a charakteristik
- hlavní nástroj = psychologický test (psychotest) – důraz na objektivitu, validitu a reliabilitu
- **zajišťuje psycholog**

Požadavky na pedagogickou diagnostiku

- **dlouhodobě** poznávat edukanta
- **spolupracovat** s ostatními edukátory (učiteli, instruktory, trenéry, ...), popř. i s rodiči, ...
- dodržovat **individuální přístup**
- při stanovení diagnózy hledat zdroje a **determinanty** určující momentální stav
- spojit diagnostický závěr s návrhem pedagogického postupu a s odhadem dalšího možného **vývoje**
- ...

Typy pedagogické diagnostiky

- 1. komplexní pedagogická diagnostika** (pedagogicko-psychologická + ...) = aspekty vzdělávání, výchovy, sociální, kulturní, sportovní, ...
- 2. didaktická diagnostika** = veškeré zjišťování **zvládnutí učiva** edukanty
 - = **každodenní činnost edukátora** (vzdělavatele, učitele, lektora, trenéra, ...)
 - = významná, ale **hrozí zúžení** jen např. na didaktické testy

Typy pedagogické diagnostiky

- **mikrodiagnóza** = bezprostřední reakce pedagoga na projev edukanta
- **základní, denní diagnóza** – navazuje na mikrodiagnózu, je komplexnější
- **dlouhodobá zobecňující diagnóza** = závěrečná analýza edukanta nebo skupiny (Mojžíšek, 1986)

Typy pedagogické diagnostiky

- **normativní** = srovnání výsledku konkrétní zkoušky v rámci dané populace (např. posuzování možností dalšího studia)
- **kriteriální** = určení úrovně vzdělání edukanta a srovnání s obecně stanovenými měřítky
- **individualizovaná** = zjištění rozvoje konkrétního edukanta (jeho dosažené úrovně) za určitý časový úsek
- **diferenciální** = rozlišení přetrvávajících obtíží (stejné projevy, ale různé příčiny)

Typy pedagogické diagnostiky

- **sumativní diagnostika** = porovnání edukanta s ostatními
→ zařazení do kategorií (viz klasifikační, ...) →
- **sumativní hodnocení** = výstupní, finální, závěrečné, souhrnné, ...
- **formativní diagnostika** = zaměření na budoucnost a přiměřený rozvoj edukanta →
- **formativní hodnocení** = průběžné, zpětnovazební, rozvíjející, ...

Metody pedagogické diagnostiky

Možné **dělení**:

- **krátkodobé** (bleskové) – viz mikrodiagnóza
- **dlouhodobé** (komplexní)

Metody pedagogické diagnostiky:

- **pozorování** (např. přímé, nepřímé; pozorovací arch) – v běžné výuce, v mezních situacích, mimo výuku, ...
- **rozhovor** (např. polostandardizovaný)
- **dotazník** (např. strukturovaný, nestrukturovaný)

Metody pedagogické diagnostiky

- **studium pedagogické dokumentace** a údajů o edukantovi
- **analýza produktů** edukanta – portfólia:
projekty, eseje, výrobky, výkresy, ...
- **kazuistika**
- **sociometrické metody**
- **didaktické testy** (vědomostí, dovedností, schopností, ...)
- ...

Didaktické testy

Miroslav Chráska: *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. 91 s.

- = **zkouška** zaměřená na **objektivní** zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob
- = **nástroj systematického zjišťování** výsledků vzdělávání
- = **návrh + ověřování + hodnocení** podle jasně stanovených **pravidel**
- = nejčastěji krátká zkouška, např.
 - edukant odpovídá výběrem z nabídnutých variant odpovědí
 - zjišťování úrovně zvládnutí psychomotorických dovedností
 - ...

Typy didaktických testů

Dle funkce

- testy kontrolní
- testy diagnostické
- testy zkušební
- ...

Dle procedury testu

- písemné (typu „tužka-papír“)
- ústní (orální)
- výkonové
- ...

Typy didaktických testů

Dle délky

- krátké testy (minuty) ↔
- rozsáhlé testy (hodiny)

Dle standardizace

- **standardizované** = profesionální – přesně připravené → manuál + normy (věkové, výkonové, ...) → objektivní, reprodukovatelné, ...
- **kvazistandardizované** = pečlivá příprava, např. pro školu
- **nestandardizované** = neformální, připravené edukátorem

Typy didaktických testů

Dle zjišťovaných cílů

- testy vědomostí
- testy kognitivních schopností
- testy motorických schopností
- - ...

Dle povahy činnosti testovaného – testy

- kognitivní – měří úroveň (kvalitu) poznání u edukantů
- psychomotorické – měří výsledky psychomotorického učení
- motorické – diagnostikují především motorické předpoklady
 - schopnosti
- - ...

Hodnocení edukantů

- = podstatná **součást didaktické diagnostiky**
- = **součást vzdělávání** ← úkol edukátora – náročný, odpovědný, společensky významný, ...

Funkce hodnocení

- **motivační** = optimistické povzbuzení do dalšího vzdělávání
- **informativní** = zpráva o dosaženém vzdělání, o zvládnutí učiva – pro edukanta, popř. rodiče, další edukátory, ...
- **formativní** = podpora dalšího rozvoje edukanta, zpětná vazba (viz formativní diagnostika)

Formy hodnocení

A. Klasifikace = přiřazení ke stupnici = **známkování** = známka = numerické označení (popř. slovní ekvivalent) = **kvantitativní hodnocení** zvládnutí učiva + snahy, zájmu, pracovitosti, píle, ...

- **klady** = přehlednost, zvyk, rychlost, ...
- **zápory** = „učení pro známky“, málo vypovídající zpětná vazba, neobjektivnost, ...

Formy hodnocení

B. slovní hodnocení = **kvalitativní hodnocení** = rozsáhlejší vyjádření o úrovni a možnostech vzdělávání (návrh dalšího rozvoje)

- **klady** = lepší motivace – doporučení ke zlepšení, podrobná zpětná vazba, nižší diskriminace neúspěšných, ...
- **zápory** = časová náročnost, možné typizování edukantů, absence porovnávání výkonů, ...

Autodiagnostika

- = proces, v němž edukátor **získává zpětnovazební informace** o své činnosti, **s cílem tuto činnost zdokonalovat** a dále rozvíjet

Předpoklady efektivní autodiagnostiky:

- zpětnovazební informace **získávat z více zdrojů** (žáci, studenti, klienti, kolegové, rodiče, ...)
- informace **konzultovat** s erudovaným kolegou (popř. i psychologem, pedagogem), který je **empatický**

Autodiagnostika

Předpoklady efektivní autodiagnostiky (pokračování):

- informace získávat **různými** autodiagnostickými **metodami**, např. autodiagnostický dotazník, výsledky hodnocení učitele žáky, „náslechy“ kolegů, ...
- využívat **sebereflexi** = opětovné vybavení, popis a rozbor klíčových momentů vzdělávacího procesu
- **ochota informace přijmout a uvažovat** o své pedagogické činnosti a možnostech jejího zdokonalování